

Checklist bij de richtlijn Ernstige gedragsproblemen

Over deze checklist

Dit overzicht geeft per leeftijdsfase weer wat in stand houdende factoren van ernstige gedragsproblemen zijn, wat er kan helpen en welke effectieve interventies beschikbaar zijn.

De checklist geeft ook een definitie van ernstige gedragsproblemen.

Bekijk [hier](#) voorbeelden van storend gedrag en lees meer hoe je ernstige gedragsproblemen en zich ontwikkelende gedragsstoornissen kan herkennen.

5 typen Richtlijnen Jeugdhulp en Jeugdbescherming

Basisrichtlijn

Opgroeien en ontwikkeling

Gezin en omgeving

Ontwikkelingsproblemen

Hulpproces en hulpvorm

Wanneer spreek je van ernstige gedragsproblemen?

Storend gedrag hoort bij de normale ontwikkeling van kinderen. Spreek pas van ernstige gedragsproblemen als aan deze drie voorwaarden is voldaan:

- Er is sprake van één of meerdere van de volgende typen storend gedrag:
 - dwars en opstandig
 - prikkelbaar, boos of driftig
 - anderen ergeren
 - antisociaal
 - agressief;
- Het gedrag heeft nadelige gevolgen voor het kind of de omgeving;
- En het gedrag houdt minstens enkele maanden aan.

Aanpak van ernstige gedragsproblemen per leeftijdsgroep

Op de volgende pagina's vind je de aanpak verdeeld over 3 leeftijdsgroepen (2 tot 7 jaar, 8 tot 12 jaar en 12 tot 18 jaar) schematisch weergegeven.

Aanpak van ernstige gedragsproblemen per leeftijdsgroep

Leeftijd 2 tot 7 jaar

Wat zijn in stand houdende factoren?	Wat kan er helpen?	Welke effectieve interventies zijn er?
Gezin Een (beginnend) negatieve manier van interactie tussen ouders en kind.	• Psycho-educatie• Opvoedingsvaardigheden versterken• Aandacht voor sensitief- responsief ouderschap• Ouderproblemen oplossen die opvoeden in de weg staan	Zie het overzicht van ouderinterventies
Kind Moeite om boosheid onder controle te houden. Te weinig vaardigheden om sociale problemen (met anderen) op te lossen.	• Praten over boosheid• Negeren van boosheid• Positieve opdrachten• Eenvoudige zelfspraak • Brainstormen over oplossingen• Leren denken over de gevolgen van oplossingen	Via ouderinterventies. Zie het overzicht van ouderinterventies
School Problemen op het kinderdagverblijf, peuterspeelzaal of op school.	• Psycho-educatie• Opvoedingsvaardigheden versterken• Positieve interacties met leeftijdsgenoten bevorderen• Aandacht voor de relatie tussen ouder(s) en school	Zie het overzicht van schoolinterventies Samenwerking met school is ook een onderwerp bij ouderinterventies
Aandachtspunten Specifieke kenmerken die extra aandacht nodig hebben in de behandeling (geslacht, IQ, etniciteit). Moeite om goed samen te werken met de hulpverlening.	• Psycho-educatie• Motiverende gespreksvoering• Ouders helpen praktische problemen op te lossen die hen belemmeren mee te doen aan een interventie	Zie de aandachtspunten voor interventies bij jongeren of ouders met een LVB Zie de aandachtspunten voor samenwerken met kind, ouders en omgeving

Vervolg **Aanpak van ernstige gedragsproblemen per leeftijdsgroep**

Leeftijd 8 tot 12 jaar

Wat zijn in stand houdende factoren?	Wat kan er helpen?	Welke effectieve interventies zijn er?
Gezin Een (beginnend) negatieve manier van interactie tussen ouders en kind.	• Psycho-educatie • Opvoedingsvaardigheden versterken • Helpen vergroten van de probleemoplossende vaardigheden van alle gezinsleden • Ouderproblemen oplossen die opvoeden in de weg staan	Zie het overzicht van ouderinterventies Bij ouderinterventies is er ook aandacht voor kindfactoren
Kind Moeite om boosheid onder controle te houden. Te weinig vaardigheden om sociale problemen (met anderen) op te lossen. Gebrekkige sociale vaardigheden.	• Boosheidsketen herkennen • Tijdig ombuigen • Probleemoplossende vaardigheden leren • Training in sociale vaardigheden	Zie het overzicht van kindinterventies
School Problemen op school.	• Psycho-educatie • Opvoedingsvaardigheden versterken • Positieve interacties met leeftijdsgenoten bevorderen • Aandacht voor de relatie tussen ouder(s) en school	Zie het overzicht van schoolinterventies Samenwerken met school is ook een onderwerp bij ouderinterventies
Omgeving Vrienden hebben gedragsproblemen zoals antisociaal gedrag. Crimineel gedrag van familie of buurtgenoten.	• Monitoren door ouders • Nauwere samenwerking met meerdere systemen • Versterken en samenwerken met mensen uit de omgeving die een positieve invloed hebben • Wijkgerichte aanpak • Monitoren (volgen, evalueren)	
Aandachtspunten Specifieke kenmerken die extra aandacht nodig hebben in de behandeling (geslacht, IQ, etniciteit). Moeite om goed samen te werken met de hulpverlening.	• Psycho-educatie • Motiverende gespreksvoering • Ouders helpen praktische problemen op te lossen die hen belemmeren mee te doen aan een interventie	Zie de aandachtspunten voor interventies bij jongeren of ouders met een LVB Zie de aandachtspunten voor samenwerken met kind, ouders en omgeving

Vervolg Aanpak van ernstige gedragsproblemen per leeftijdsgroep

Leeftijd 12 tot 18 jaar

Wat zijn in stand houdende factoren?	Wat kan er helpen?	Welke effectieve interventies zijn er?
Systeem Een (ingesleten) negatief interactiepatroon tussen ouders en jongere. Vrienden met negatief afwijkend gedrag/positieve identificatie met criminele wereld. Gebrekkige vrijetijdsbesteding (hangen). Crimineel gedrag van familie of buurtgenoten.	Onderlinge communicatiepatronen verbeteren Opvoedingsvaardigheden versterken Problemen gezamenlijk oplossen Oplossen van problemen die opvoedend handelen in de weg staan Monitoren Sociale en cognitieve vaardigheden versterken Bevorderen van pro-sociale contacten Verminderen contact met verkeerde vrienden Vergroten positieve invloed sociaal vangnet Activeren pro-sociale vrijetijdsbesteding Bevorderen van pro-sociale contacten Vergroten positieve invloed sociaal vangnet Versterken/benutten beschermende netwerkleden Wijkgerichte aanpak Monitoren	Zie het overzicht van systeeminterventies
Kind Gebrekkige sociale vaardigheden. Problemen op het gebied van boosheidscontrole. Gebrekkige sociale probleem-oplossingsvaardigheden. Duurzame negatieve overtuigingen over zichzelf, anderen en de wereld.	Training in sociale vaardigheden Boosheidscontrole Keten herkennen Tijdig ombuigen Probleemoplossende vaardigheden leren Psycho-educatie Cognitieve herstructurering Zelfmanagement Gedragsexperimenten	Zie het overzicht van kindinterventies
School en werk Problemen op school of werk.	Psycho-educatie Monitoren Opvoedingsvaardigheden versterken Samenwerking bevorderen tussen ouders-school	Zie het overzicht van schoolinterventies Samenwerken school is ook een onderwerp bij gezins- en kindinterventies
Aandachtspunten Specifieke kenmerken die extra aandacht behoeven in de behandeling (geslacht, IQ, etniciteit). Belemmeringen bij ouders of jongere in de samenwerking met de hulpverlening. Opeenstapeling van in stand houdende factoren.	Psycho-educatie Motiverende gespreksvoering Praktische belemmeringen wegnemen Samenwerking met en/of doorverwijzing naar 2^e of 3^e lijn/GGZ	Zie de aandachtspunten voor interventies bij jongeren of ouders met een LVB Zie de aandachtspunten voor samenwerken met kind, ouders en omgeving